

Veronika Svoljšak,
Osnovna šola Šenčur

Vključenost trajnostne mobilnosti pri pouku in priprava na govorni nastop v 2. razredu

IZVLEČEK: Samostojen prihod v šolo ali domov je odločitev, s katero se najprej soočajo starši, veliko odgovornost pa ima tudi učitelj, saj otrokom pomaga pri spoznanju pravil varnega ravnanja v prometu.

Poleg varnega vključevanja v promet je pomemben tudi razmislek o trajnostnem načinu prihoda v šolo, saj tako varujemo okolje, pozitivno vplivamo na socialni razvoj otroka, ta vidik pa je nenazadnje tudi tesno povezan z zdravim življenjskim slogom posameznika.

Dejavnosti, ki so povezane s pravilnim in varnim vedenjem v prometu, in vsebine, ki se nanašajo na načela trajnostne mobilnosti, pri pouku izvajamo predvsem pri predmetu spoznavanje okolja in z medpredmetnim povezovanjem z ostalimi predmeti.

Nekaj takšnih dejavnosti je opisanih v članku, podrobneje pa je opisana priprava otrok na govorni nastop – opis poti v šolo. Nanj so se otroci pripravili po načelih formativnega spremljanja, kar jim je omogočalo, da so aktivno sodelovali pri načrtovanju dela in njegovem vrednotenju ter se s tem učili prevzemati odgovornost za svoje delo. Hkrati pa so posredno razmišljali tudi o pomenu trajnostne mobilnosti.

Ključne besede: trajnostna mobilnost, varnost v prometu, govorni nastop, formativno spremljanje

Including Sustainable Mobility in Lessons and Preparing for an Oral Presentation in 2nd Grade

Abstract: Whether a child will be going to school or home alone is a decision made by the child's parents, but the teacher also has great responsibility as he/she has to teach the children the rules of safe traffic behaviour.

Besides safe participation in traffic, we must also think about a sustainable way of coming to school which would protect the environment and have a positive impact on the child's social development; the latter aspect is, last but not least, closely connected with a person's healthy lifestyle.

Activities relating to proper and safe behaviour in traffic and contents relating to the principles of sustainable mobility are mostly carried out during Environmental Education lessons and through cross-curricular integration with other subjects.

A few activities are described in the article, which also gives a detailed description

of children preparing to orally describe – their route to school. The children prepared for their presentation according to the principles of formative assessment, which enabled them to actively participate in planning and evaluating the work, thus learning to take responsibility for their work. Indirectly, they also thought about the importance of sustainable mobility.

Keywords: sustainable mobility, traffic safety, oral presentation, formative assessment

Uvod

Poučujem na podeželski podružnični šoli. Otroci prihajajo iz štirih različno oddaljenih vasi, vendar do šole iz vseh vodijo dokaj varne poljske poti. Otroci se tako na poti v šolo soočajo le z nekaterimi nevarnimi točkami.

Z vstopom v šolo razvijamo odgovornost otrok in spodbujamo njihovo samostojnost. Prav vstop v drugi razred je tudi z vidika zakonodaje prelomna točka, ko otroci v šolo že lahko pridejo samostojno, brez spremstva odraslih, in kar je najbolje, to lahko storijo v družbi sošolcev, prijateljev ali sorojencev. Hkrati pa je zanje obvezna uporaba rumene rutice, ki ostale udeležence v prometu opozarja, naj bodo nanje pozorni. Samostojen prihod v šolo je za otroke velik korak in večina ga sprejme z veliko odgovornostjo ter zanosom, da zmorejo. S tem korakom se po mojih izkušnjah poveča delež otrok, ki v šolo prihajajo na trajnostni način. Večina drugošolcev v našem razredu se pripelje s šolskim avtobusom ali pa pridejo peš.

Z odločitvijo, da otroku dovolijo samostojen prihod v šolo, se sprva soočijo starši, zelo odgovoren pa mora biti tudi učitelj, saj učencem pomaga, da spoznajo pravila varnega ravnanja v prometu in da se po njih ravna tudi takrat, ko jih nihče ne gleda. Pred samostojno potjo v šolo mora otrok pridobiti čim več izkušenj za varno vključevanje v promet.

Zakon o pravilih cestnega prometa v 87. členu ureja varstvo otrok v prometu in v 8. točki določa: »Otroci smejo samostojno sodelovati v cestnem prometu šele, ko se starši, skrbniki oziroma rejniki prepričajo, da so otroci sposobni razumeti nevarnosti v prometu in da so seznanjeni s prometnimi razmerami na prometnih površinah, kjer se srečujejo s cestnim prometom.« (Zakon o pravilih cestnega prometa, 2013)

V šoli se izvajajo številne dejavnosti na temo trajnostne mobilnosti v okviru obveznega in razširjenega programa. Pri pouku v 2. razredu jih lahko vključimo in povežemo s cilji učnega načrta in vsebinami, ki jih določajo učni načrti posameznih predmetov.

Primer vključevanja trajnostne mobilnosti pri slovenščini v povezavi s cilji spoznavanja okolja

Večino ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti kot učiteljica uresničujem predvsem pri pouku spoznavanja okolja ali s povezovanjem spoznavanja okolja z drugimi predmeti. Opis poti v šolo in domov je bila tema prvega govornega nastopa v drugem razredu.

Želela sem, da bi bili otroci pri delu čim samostojnejši in da bi sodelovali pri izbiri vsebine ter pri določanju kriterijev uspešnosti in namenov učenja. Izbrana tema je omogočala medpredmetno povezavo in je bila otrokom znana iz njihovega izkušenskega sveta. V vsebino smo vključili tudi varnostni vidik in pomen trajnostne mobilnosti. Otroci so spoznali postopek za pripravo govornega nastopa ter se učili oblikovati opisovalno besedilo, ki je bilo izhodišče za govorno nastopanje.

Dela smo se lotili po načelih formativnega spremljanja. Priprava na govorni nastop je bila obsežna naloga in pri pouku smo za delo potrebovali 4 šolske ure. Učenci so si v določenem tednu sami izbrali dan, ko so govorno nastopili pred razredom.

Ugotavljanje predznanja

Delo smo začeli s pogovorom v parih. Učenci so eden drugemu opisali, kako so ta dan prišli v šolo in omenili eno stvar, ki so jo videli na poti. Nato so posamezni učenci celi skupini poročali, kako je v šolo prišel sošolec, s katerim so se pogovarjali. Pri poročanju smo ugotovili, da učenci v šolo največkrat prihajajo peš, s šolskim avtobusom ali pa jih starši pripeljejo z avtom. Učenci so povedali, da je okolju najprijaznejši način, če gremo v šolo peš, saj avtobus in avtomobil onesnažujeta okolje.

Pogovarjali so se tudi o govornem nastopanju. Otroci so imeli s tem že nekaj izkušenj, saj so pripovedovali o knjigah, ki so jih izbrali za bralno značko. Ob pogovoru, kaj je pri takem nastopu pomembno, so otroci izpostavili razumljivost in vsebino pripovedovanja.

Določanje namenov učenja

Določili smo namene učenja. Pri delu sem otroke vodila z vprašanji: O čem bomo govorili? Ali bo treba besedilo zapisati? Kaj vse moramo vključiti v zapis? Kaj naj naredimo, da ne bomo česa pozabili? Kaj se bomo ob tem naučili? Se ti zdi to pomembno?

Imeli so kar veliko idej, o čem bi lahko govorili: Kdaj grem v šolo? S kom grem v šolo in kako grem v šolo? Kje grem v šolo? Kaj vidim na poti? Kako bi šel rad v šolo? Na kaj moram paziti? Z vidika trajnostne mobilnosti so razmišljali, kako pridejo v šolo ter ali jim je tak način všeč ali bi v šolo raje prišli drugače.

Zdelo se jim je smiselno, da oblikujejo opis poti tudi v pisni obliki, da se bodo lažje pripravili na govorni nastop. Dogovorili smo se, da bomo sprva oblikovali miselni vzorec, ki jim bo v pomoč pri oblikovanju zapisa.

Pogovorili smo se tudi, kaj se bomo ob tem naučili in kaj je namen našega dela. Nameni učenja, ki smo jih izluščili iz pogovora, so bili: **S pomočjo miselnega vzorca zapišemo opis poti v šolo in domov. Z govornim nastopom opišemo pot v šolo in domov.**

Oblikovanje miselnega vzorca in določanje kriterijev uspešnosti

Opis poti sem razdelila na dva dela; prvi je vseboval prihod v šolo, drugi pa odhod domov. Tako so otroci pridobivali izkušnje in postajali samostojnejši. Prvi miselni vzorec MOJA POT V ŠOLO smo oblikovali skupaj z učenci na plakat, sama sem bila v vlogi

»zapisnikarice«, seveda pa sem jih z vprašanji še precej usmerjala in jim namigovala, kaj se zdi pomembno meni. Za izhodišče smo imeli tudi miselni vzorec v medpredmetnem delovnem zvezku Naša ulica, učenci pa so predlagali dodatna vprašanja ter pripovedovali, kaj lahko zapišejo pri posamezni točki. Razdelili smo ga na šest delov: odhod od doma, način prihoda v šolo, vrednotenje načina prihoda v šolo, značilnosti pokrajine, varnost v prometu, prihod v šolo. Plakat smo pritrdili na tablo in določili kriterije uspešnosti za zapis besedila, ki jim bo v oporo pri govornem nastopanju.

Pri načinu prihoda v šolo smo v pogovoru zajeli tudi vidike trajnostne mobilnosti. Med učenci se je razvila razprava, kateri način prihoda v šolo je »boljši«, in podali so kar nekaj zanimivih argumentov, npr.: »Če greš peš, je to dobro za zdravje, zbudiš se, ne onesnažuješ okolja, lahko greš sam, pot ni dolga, na poti vidiš veliko zanimivih reči, družiš se s sestro, lahko se pogovarjaš s prijatelji ...«

Preglednica 1: Načrtovanje pouka po načelih formativnega spremljanja.

Učitelj: Veronika Svoltjšak		Šola: OŠ Šenčur/ PŠ Olševik		Predmet: SLJ/SPO		Razred: 2. c		Število ur: 5	
UČNI/TEMATSKI SKLOP: MOJA POT V ŠOLO IN DOMOV (GOVORNI NASTOP)									
UČNI NAČRT		AKTIVNA VLOGA UČENCEV							
Učni cilji: SPO Učenci: - utrjujejo vedenja o varni poti v šolo, - vedo, da moramo varovati naravno okolje. SLJ Učenci: - govorno nastopajo z vnaprej napovedano temo, - razvijajo pisanje besedil, ustreznih svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti.		Nameni učenja: S pomočjo miselnega vzorca zapišemo opis poti v šolo in domov. Z govornim nastopom opišemo pot v šolo in domov.		Učne dejavnosti, metode: Predznanje: Pogovor v paru, izmenjava izkušenj. Nameni učenja: Pogovor v krogu ob vprašanjih. Oblikovanje miselnega vzorca Moja pot v šolo: urejanje idej otrok, o čem vse bomo pisali in kasneje pripovedovali. Oblikovanje kriterijev uspešnosti za tvorbo besedila. Tvorjenje besedila Moja pot v šolo: medvrstniško sodelovanje ali samostojno delo. Oblikovanje miselnega vzorca Moja pot domov: oblikovanje po zgledu prejšnjega miselnega vzorca. Tvorjenje besedila Moja pot v šolo: samostojno delo učencev. Povratna informacija: individualna ustna PI učencu o njegovem zapisu. Oblikovanje kriterijev uspešnosti za govorni nastop. Poudarek je na vsebini in tudi na načinu govorjenja. Priprava na govorni nastop: vaja v šoli in doma, osnova govornega nastopa je zapis oz. opis poti v šolo in domov. Izvedba govornega nastopa: samostojno delo učencev. Vrednotenje govornega nastopa: samovrednotenje s pomočjo učnega lističa, sprotne ustne povratne informacije učitelja.				Učenčevi izdelki oz. dokazi, ki izhajajo iz pogovorov ali opazovanj pri pouku: miselna vzorca besedilo (zapis v zvezku) Moja pot v šolo Moja pot domov učni listič s samooceno	
Standardi znanja /učni dosežki: Učenec oz. učenka: - razume vpliv prometa na okolje, - pozna dejavnike varnosti v prometu in se po njih ravna, - razvija zmožnost pisanja neumetnostnih besedil, - razvija zmožnost govornega nastopanja, - samostojno govorno nastopi z napovedano temo in besedilno vrsto ter tvori smiselno in razumljivo besedilo, govori razločno in čim bolj knjižno.		Kriteriji uspešnosti: Tvorba besedila Uspešen bom, ko: - zapišem celoten zapis (dokončam); - upoštevam pravila za lep zapis (ošiljen svinčnik, pravilna drža svinčnika in telesa, pisanje od črte do črte, zapis črk z ustreznimi potezami, razmik med besedami ...); - napišem vsebinsko smiselno besedilo (slednim miselnemu vzorcu); - pazim na zapis pike. Govorni nastop Uspešen bo, ko - bom opisal svojo pot v šolo in domov; - bom govoril knjižno; - bom govoril primerno hitro (počasi); - bom govoril razločno in dovolj glasno.							

»Vožnja z avtobusom je zabavna, avtobus naenkrat pelje veliko otrok in zato manj onesnažuje, med vožnjo lahko sediš in se pogovarjaš s prijatelji ...«

»Vožnja z avtom je varnejša. Če imaš električni avto, ne onesnažuješ okolja, z avtom najhitreje prispeš v šolo in zjutraj se vedno mudi, starši me pripeljejo mimogrede na poti v službo ...«

Slika 1: Miselni vzorec in kriteriji uspešnosti.

Tvorjenje besedila

Učenci so se nato lotili zapisovanja besedila. Delali so lahko samostojno ali pa so poiskali sošolca, ki v šolo prihaja na podoben način in je doma v istem kraju. Večina se je odločila za medvrstniško sodelovanje in učenje. Tako so se lahko posvetovali med sabo, sama pa sem jim bila ves čas na voljo za pomoč in nasvete. Pogosto so si ogledali plakat in poiskali, o čem morajo še pisati. Učenci so bili aktivni in so se pri delu zelo trudili, nekateri so se pohvalili, da so prvič napisali »celo stran v velikem zvezku«. Po končanem zapisu so otroci besedilo najprej prebrali sami, nato pa so ga oddali v pregled še meni. Vsakemu otroku sem po kriterijih uspešnosti podala povratno informacijo o njegovem delu.

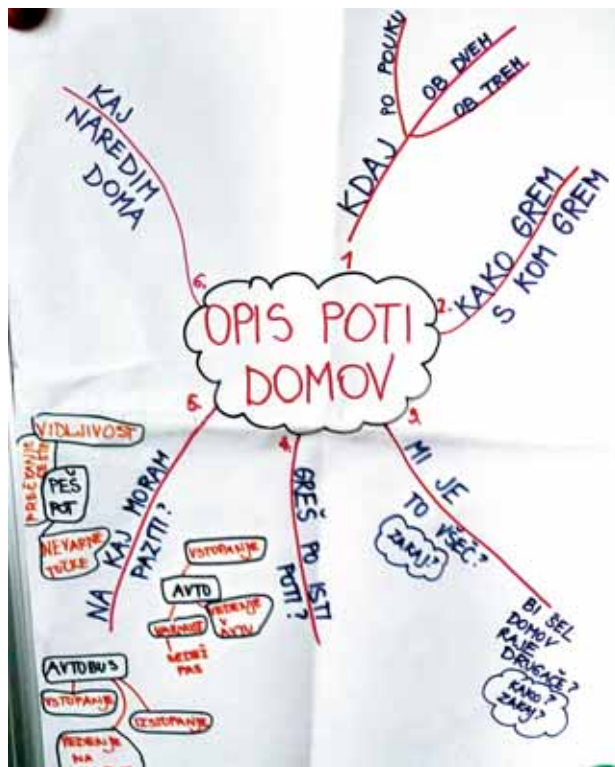

Slika 2: Tvorjenje opisa poti v šolo.

Oblikovanje miselnega vzorca in tvorjenje besedila Moja pot domov

Oblikovanje drugega miselnega vzorca MOJA POT DOMOV je potekalo hitro in precej spretneje, saj smo si pomagali s prvim plakatом.

Tudi pri zapisu so bili otroci bolj suvereni, dogovorili pa smo se, da ta zapis naredijo sami, brez medsebojnega sodelovanja – dokončali so ga za domačo nalogo v podaljšanem bivanju oz. doma.

Slika 3: Miselni vzorec Opis poti domov.

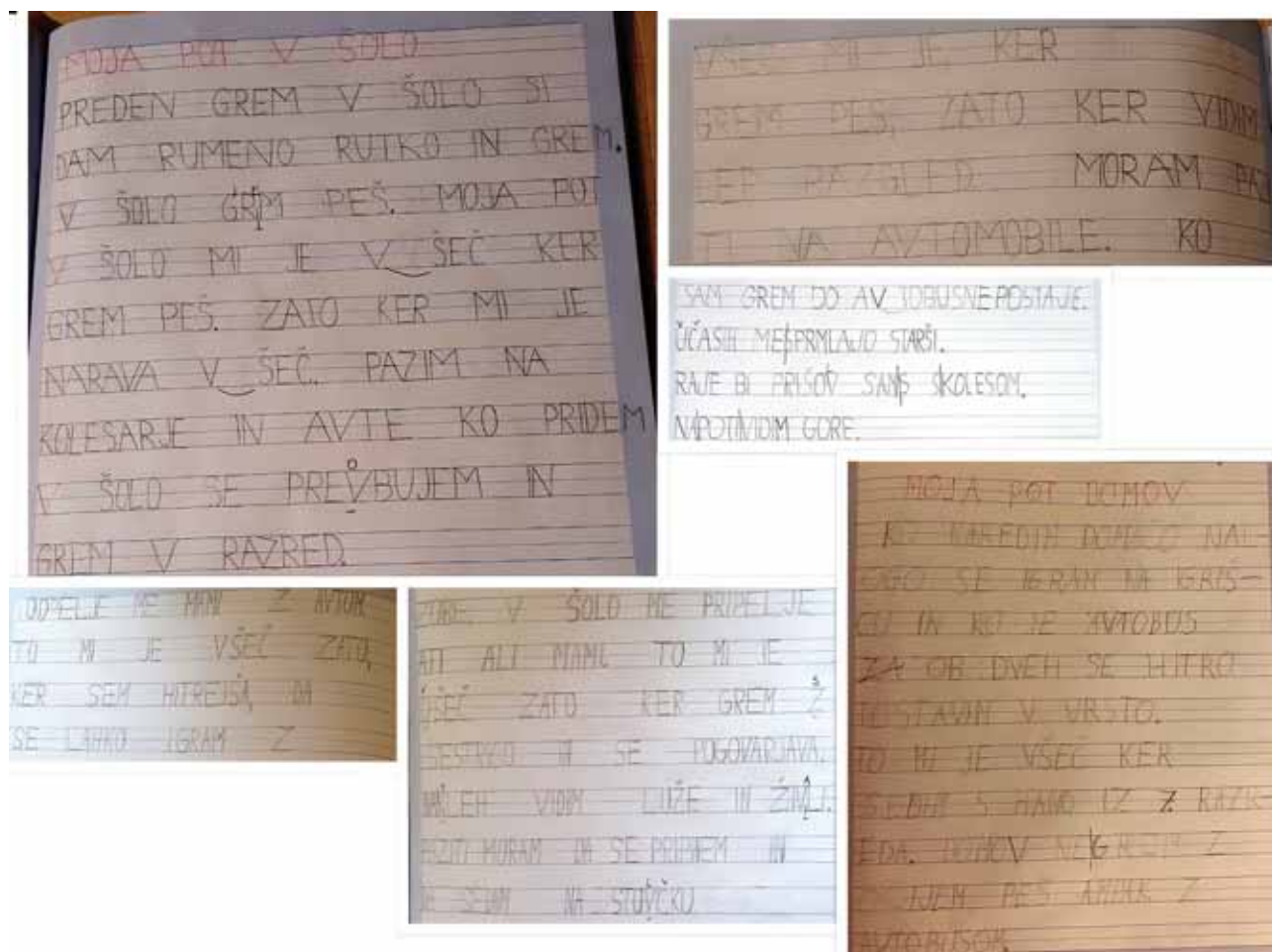
O drugem delu besedila sem imela z vsakim otrokom kratek pogovor. Prejeli so mojo povratno informacijo:

- Uspešen si bil pri ... npr. upoštevanju miselnega vzorca (pri vsebini).
- Svetujem ti, da ... npr. bolj paziš na zapis pike na koncu povedi.

Nato so učenci sami lahko povedali, kakšni so bili njihovi občutki ob pisanju, kako jim je šlo, kaj jim gre dobro, kaj jim je bilo najtežje. Večini je bila dejavnost všeč, čeprav so morali vložiti kar nekaj navora. Najbolj všeč jim je bilo oblikovanje miselnega vzorca in pogovor ob njem, najtežje pa jim je bilo oblikovati in zapisovati povedi.

Govorni nastop

Ko je bil zapis oblikovan, smo se začeli pogovarjati o pripravi na govorni nastop. Predlagali smo več načinov, kako vaditi govorno nastopanje: opis lahko pripoveduješ sošolcem, učiteljici, družinskim članom, igračam, domačim živalim ... Eden od predlogov je bil, da govorni nastop lahko povedo tudi sami in se ob tem posnamejo, npr. z mobilnim telefonom, potem pa se poslušajo.

Slika 4: Izseki iz zapisov Moja pot v šolo in Moja pot domov.

Poleg vsebine pa je pomemben tudi način govorjenja. Razmišljanje o tem sem spodbudila z dvema kratkima posnetkoma; na prvem otrok govori knjižno, počasi, dovolj glasno in razločno, na drugem pa pogovorno, hitro in tiho.

Ob pogovoru o obeh posnetkih smo nato oblikovali kriterije uspešnosti za govorni nastop.

Del šolske ure smo namenili vaji, ko so si učenci v parih povedali besedilo ter uspešnost sošolčevega nastopa vrednotili. Poslušalec je moral izpostaviti en kriterij, po katerem je bil sošolec uspešen, in enega, ki naj bi ga izboljšal.

Po nastopu so sami ovrednotili uspešnost svojega nastopa; na učnem lističu so pobarvali kvadratek določene barve semaforja (zelena – uspelo mi je, rumena – delno mi je uspelo, rdeča – ni mi še uspelo).

Kriteriji uspešnosti govornega nastopanja so bili:

- Opisal sem svojo pot v šolo in domov.
- Govoril sem knjižno.
- Govoril sem primerno hitro (počasi).

- Govoril sem dovolj glasno.
- Govoril sem razločno.

Izkušnja je bila za učence dragocena, saj so bili aktivni, samoiniciativni in pripravljeni sodelovati. Z vidika trajnostne mobilnosti se mi je zdelo posebej dragoceno, da so v pogovoru analizirali svoje potovalne navade, jih vrednotili in poslušali tudi drugačna mnenja. V zapis in govorni nastop pa so to vključevali redko.

Primeri dejavnosti trajnostne mobilnosti v učilnici in na prostem pri pouku spoznavanja okolja

V nadaljevanju so predstavljene še nekatere aktivnosti, s katerimi v učilnici in na prostem uresničujemo cilje, ki jih predvideva učni načrt spoznavanje okolja. V drugem razredu poudarjamo prometno varnost in jih tako navajamo na samostojen (trajnosten) prihod v šolo.

Sprehod po bližnji okolici šole, obisk policista

Na začetku šolskega leta nas obišče policist, ki z otroki ponovi prometna pravila za pešce. Pred sprehodi

jih ponovimo znova; vadimo hojo ob robu ceste, po pločniku ter hojo čez cesto. Na sprehod se odpravimo tudi v meglenem in deževnem vremenu, da otroci občutijo, kako slaba je vidljivost v mraku in ob drugačnih vremenskih pogojih, hkrati pa vidijo, da je sprehod mogoč in zanimiv tudi ob takem vremenu.

Ogled avdiovizualnih vsebin in delo s slikovnim gradivom

Ogled risank Zelena luč z izobraževalno vsebino, ob katerih otroci spoznavajo osnovne prometne predpise za varnost v cestnem prometu. Otroci v skupinah ob slikah in fotografijah avtentičnih prometnih situacij presojaajo, kdo od udeležencev ravna ustrezno in kdo ne. Svoje razmišljanje tudi utemeljijo. Z vidika trajnostne mobilnosti ob fotografijah presojaajo različne načine potovanja.

Izdelava plakata o prometnih znakih in izdelava prometnih znakov

Učenci izdelajo plakat o pomenu posameznih prometnih znakov, še posebej poudarijo prometne znake, ki so pomembni za pešce. Nato iz kartona in lesenih palčk izdelajo prometne znake in opisujejo njihov pomen.

Sklep

Tudi preko govornega nastopa so se otroci osveščali o pomenu trajnostne mobilnosti, v šoli pa tako osveščanje neposredno uresničujemo tudi v okviru projektov. Letos so drugošolci skupaj z vsemi učenci naše podružnične šole vključeni v projekt Trajnostna mobilnost. Sodelovali smo v aktivnostih *Gremo peš s kokoško Rozi* in v dejavnosti *Pešbus*. Pri dejavnostih so otroci spoznavali pomen trajnostnega načina

potovanja za okolje, skupnost ter nenazadnje za zdravje. Učenci so imeli možnost, da so v šolo lahko prispeli s Pešbusom, ki je do šole »pripeljal« v spremstvu učiteljic in prostovoljcev iz vseh štirih vasi. To je bila za učence dobra priložnost, da so pridobili izkušnje pa tudi motivacijo za trajnosten način prihoda v šolo.

Viri in literatura:

Holcar Brunauer, A., idr. (2006). Formativno spremljanje v podporo učenju: Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Novak, L., idr. (2018). Formativno spremljanje na razredni stopnji: priporočnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Cotič, M., idr. (2016). Naša ulica 2: Medpredmetni delovni zvezek za 2. razred osnovne šole - 1. zvezek. Ljubljana: DZS.

Ogrin, M., idr. (2019). Trajnostna mobilnost: Priročnik za učitelje v osnovnih šolah. (Elektronski vir). Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo. Pridobljeno 15. 9. 2020 s <https://sptm.si/wp-content/uploads/2019/09/trajnostna-mobilnost-sola-web-za-SPTM-1.pdf>.

Učni načrt (2018). Program osnovna šola: Slovenščina. (Elektronski vir). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 28. 9. 2020 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.

Učni načrt (2011). Program osnovna šola: Spoznavanje okolja. (Elektronski vir). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 28. 9. 2020 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf.

Zakon o pravilih cestnega prometa (2013). Uradni list RS, št. 82 (8. 10. 2013). Pridobljeno 15. 9. 2020 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5793>.

Slika 5: Izdelava prometnih znakov.